

peliluentansa lyhyen kirjan mittaan. Olisi ollut kiinnostavaa kuulla enemmänkin kirjoittajan omaa persoonallista ääntä selvästi vaikuttuneena pelaajana sekä lukea enemmän teoksen ja mestarin suhteesta.

Tätä kirjoittaessa *Death Stranding 2* on jo ilmoitettu olevan tuotannossa. Ensimmäisen osan kaltaiset kymmeniä tunteja kestävät pelit upottavat pelaajan toisenlaiseen todellisuuteen, jossa yksilöllinen pelikokemus voi olla hyvinkin syvälinen ja merkittävä. Greenin kirja avaa monisäikeisen pelin tarinaa syvästi kuvastaen myös tutkijan kiintymyksen kohteita.

Heidi Rautalahti, TT
Postdoc-tutkija
Aalto-yliopisto

SUSANNA ASIKAINEN JA MARIKA PULKKINEN (TOIM.)

Raamattu ja populaarikulttuuri. Suomen eksegeettisen seuran julkaisuja 124. Helsinki: Suomen Eksegeettinen Seura, 2023. 430 s.

Populaarikulttuuri on vakiintunut osaksi monitieteistä tutkimusta. Susanna Asikaisen ja Marika Pulkkinen toimittamassa kokoelmateoksessa *Raamattu ja populaarikulttuuri* tutkimuskenttää tarkastellaan laajasti ymmärrettynä uskonnontutkimuksen kautta. Koska sekä populaarikulttuuri että uskonnontutkimus ovat laajoja aihepiirejä, teoksen keskittyminen Raamattuun on toimiva ratkaisu. Kun kukin teoksen artikkeleista tuo tavalla tai toisella esille kytköksen Raamattuun, rajaus rakentaa yhtenäisyyden tuntua teokseen.

Kokoelmateos on jaettu neljään osaan. Ensimmäinen osa tarjoaa teoreettisia ja metodologisia näkökulmia aiheeseen, toinen osa keskittyy kulluttamisen ja osallistumisen teemoihin, kolmas sukupuolen kysymyksiin ja viimeinen osa kauhun ja maailmanlopun tunnelmiin. Artikkelien

vuoropuhelu innoittaa pohtimaan, onko niin, ettei Raamattua ole populaarikulttuurissa liiaksi hyödynnetty kevyisiin tai iloisein aiheisiin, vaan sen kautta on pohdittu pikemminkin syntejä, pahuutta, tuhoa ja rangaistuksia. Suhteessa synkkiin teemoihin Raamattu voi joko tarjota varoitus-tarinoita tai vaihtoehtoisesti pelastusta ja turvaa, kuten muun muassa Juho Pitkänen nostaa esille kauhukulttuurin ja Raamatun maailmoja vertailevassa artikkelissaan. Useat muutkin artikkelit etsivät populaarikulttuuriset aiheensa kauhun, fantasian ja tieteisfiktion parista sekä etenkin maailmanlopun tunnelmista. Humoristiseen tai iloitteluvaan Raamatun aihepiirien käsittelyyn viittaa puolestaan lähinnä Nina Nikki, joka nostaa esille muutamia esimerkkejä meemikulttuurista.

Kirjan aloittava teoria- ja metodipainotteinen osuus avaa hyvin tutkimuskentän käytänteitä ja lähestymistapoja. Loput osuudet täydentävät näitä näkökulmia tarjoamalla tapaustutkimuksia ja syvällistä analyysiä erilaisista esimerkeistä. Monessa alkuosuuden artikkelissa, kuten vaikkapa Jason Silvermanin ja Marko Marttilan teksteissä, tuodaan esiin vastaanottotutkimuksen (tai reseptiotutkimuksen) näkökulmaa. Tässä ajattelussa Raamattu nähdään innoittajana, eräänlaisena alkutekstinä, jota tulkitaan ja hyödynnetään eri tavoin populaarikulttuurissa. Siten populaarikulttuurin tuotteet voidaan nähdä myös Raamatun vastaanotosta kertovina teoksina, jotka jäävät osaksi kulttuurihistoriaa kertoen tarinoita siitä, miten ja mitkä osat Raamatusta ovat puhutelleet minäkin aikana.

Ajatus linkittyy hyvin myös Nina Nikin artikkelissaan esille nostamaan keskusteluun kulttuurinmuutoksen tutkimisesta ja siitä, miten muuttuva suhtautuminen Raamattuun on yksi tapa tehdä näkyväksi kulttuurissa tapahtuvia muutoksia ajan kuluessa. Monet teoksen artikkeleista voidaan lukea juuri tästä näkökulmasta. Kirjoittajat pohtivat, miten erilaiset populaarikulttuurin tuotteet tulkitsevat Raamattua sekä tekevät sen tarinoita ja sisältöjä uudelleen merkityksellisiksi populaarikulttuurissa. Niko Huttunen pohtii artikkelissaan, miten Raamattu vaikutti Tove Janssonin teokseen *Muumipeikko ja pyrstötähti*, ja Jyrki Korpua puolestaan pohtii vaikutussuhteita

J.R.R. Tolkienin tuotannossa. Molemmissa artikkeleissa huomioidaan mielenkiintoisella tavalla historiallisen kontekstin merkitys siihen, miten raamatullisia elementtejä hyödynnetään. Kulttuurinmuutokseen puolestaan paneutuu Susanna Asikaisen luenta siitä, miten Maria Magdalenan hahmoa on käsitelty eri aikakausien populaarikulttuurin teoksissa. Nämä artikkelit osoittavat, että Raamattu ja sen vastaanotto eivät ole paikolleen pysähtyneitä, vaan (ainakin länsimaissa) tutut tarinat saavat uusia merkityksiä arvojen ja asenteiden muuttuessa.

Vastaanottonäkökulma ei sovellu kaikkien artikkeleiden ymmärtämiseen. Sen sijaan joissain teksteissä on rakennettu analogioita Raamatun ja populaarikulttuurin välille. Näissä teksteissä ei osoiteta, että Raamattu ja sen tarinat olisivat suoranaisesti vaikuttaneet jonkin populaarikulttuurin tuotteen syntymiseen ja sisältöihin. Sen sijaan kirjoittajat osoittavat, että populaarikulttuurista ja Raamatusta on löydettävissä samanlaisia tuotannonmalleja ja tarinakaavoja. Esimerkiksi Timo Tekoniemi osoittaa, miten Raamatun tekstimuunnoksia voidaan havainnollistaa, jos tarkastellaan nyky-yleisölle kenties tutumman *Tähtien sota* -maailman synty- ja kehitysprosesseja eri tuottajien, käsikirjoittajien, uudelleenkirjoitusten ja fanien tulkintojen ristivedossa. Puolestaan Sofia Sjö ja Minja Blom nostavat omissa artikkeleissaan esille, miten Raamatun sankarihahmojen vastineita on tunnistettavissa myös populaarikulttuurista.

Analogioiden tunnistamista käsittelevät artikkelit herättävätkin lukijan pohtimaan, että kenties Raamattuakin tulisi tulkita yhtä lailla populaarikulttuurin tuotteena, jossa hyödynnetään ihmisen tarinankerronnan rakenteita ja myyttisiä ratkaisuja. Siten Raamatusta itsessään ei kenties ole mitään erityisyyttä tai alkuperäistä, vaan se esittelee tarinoita, jotka puhuttelevat ihmisenä olemisen kokemuksia samalla tavoin kuin nykyään populaarikulttuurin sisällöt voivat tehdä. Tällaista funktionaalista suhdetta Raamatun kulttuurisiin merkityksiin pohtiikin Heikki Pesonen kirjan avaavassa teoria-artikkelissa, jossa hän tuo esille, miten monet tutkijat ovat alkaneet tulkita uskonnon ja populaarikulttuurin vastaavan

(ainakin osittain) samoihin tarpeisiin selittää ja ymmärtää ihmisen kokemusta.

Kolmas näkökulma siihen, millaisena Raamatun ja populaarikulttuurin välinen suhde voi näyttäytyä, tulee vastaan kirjan loppupuolella, jossa Oiva Ristimäki pohtii adaptaation teoriaa. Jos reseptiteoriassa Raamattu näyttäytyy erityisenä, alkuperäisenä tuotteena ja funktionaalisessa lähestymistavassa nähdään uskonnolla ja populaarikulttuurilla olevan yhtenäisiä toiminta- ja tarinamalleja, adaptaationäkökulma mielenkiintoisella tavalla yhdistää näitä huomioita toisiinsa. Ristimäki näkee, että siinä missä Raamattu voi tarjota sisältöjä ja tarinoita, joita uudelleen käsitellään populaarikulttuurissa, populaarikulttuurin tuotteet pitäisi kuitenkin tulkita omina alkuperäisteoksinaan. Tällä hän tarkoittaa sitä, että merkitykset ovat monikerrostuneet eri teoksissa. Esimerkiksi Philip Pullmanin fantasiatrilogiassa *His Dark Materials* Raamattu ei ole ainoa tai erityinen kirjasarjan intertekstuaalinen viittaussuhde, vaan viittauksia haetaan myös laajemmasta kristillisestä kulttuurista, sen perinteistä ja ajan mukaan muokkautuneista kertomuksista.

Tähän näkökulmaan suhteutuvat mielenkiintoisesti Joona Salmisen ja Heidi Rautalahden artikkelit. Salmisen luenta popmuusikko Antti Tuiskun *Valittu kansa* -levystä on mukaansa tempaava analyysi. Salminen tuo esille, miten moninaisilla tavoilla kristinuskoa ja Raamatun teemoja on hyödynnetty Tuiskun tuotannossa. Erityisen kiinnostavana pidin huomiota siitä, ettei kristillisten teemojen sisällyttäminen levyn kappaleisiin painota uskonnon sisällöllisiä tai opetuksellisia kysymyksiä. Sen sijaan levy tuo esille eri näkökulmia siihen, miten yksilö etsii hengellisyyttä yksilöllisenä ja vahvasti myös ruumiillisena kokemuksena. Analyysin valossa *Valittu kansa* avaa näkökulman yksilöllistyvään kulttuuriin, jossa hengellisten teemojen henkilökohtaiset merkitykset syrjäyttävät uskontoinstituution.

Rautalahden artikkeli ”Tarina, taikakirja ja Toora” sen sijaan huomioi Raamatun myös fyysisenä objektina. Myöhemmin teoksessa aiheeseen palaa myös Juho Pitkänen. Kumpikin nostaa esille, ettei Raamattu toimi pelkästään tarinallisena sammiona, josta ammentaa, vaan sillä on mer-

kittävyttä myös objektina ja esineenä. Rautalahti liittää keskustelun videopeleihin ja osoittaa, miten Raamattua voidaan hyödyntää visuaalisena elementtinä ja Pitkänen puolestaan nostaa esille, miten Raamatulla esineenä on kauhumaailmassa nähty olevan myös omia ”pyhiä” voimiaan. Nämä näkökulmat virkistivät ja monipuolistivat kokonaisteoksen näkökulmia, ja saivat minut pohtimaan, miten vahva rooli Raamatulla on fyysisessä maailmassamme ulottuen aina rippiraamatuista valan vannomisen rituaaleihin.

Raamattu ja populaarikulttuuri tarjoaa mielenkiintoisia ja monipuolisia näkökulmia Raamatun, uskonnontutkimuksen ja populaarikulttuurin maailmoihin. Teoksen etuna on, että kussakin artikkelissa on huolellisesti kontekstoitu se, millä populaarikulttuurin alalla kulloinkin liikutaan.

Artikkelit tarjoavat selkeitä määritelmiä muun muassa roolipeleistä, videopeleistä ja fanikulttuurista. Tällä tavoin teos avautuu moninaisille ja monitieteisille yleisöille. Teosta voidaankin hyödyntää niin uskonnontutkimuksessa kuin kulttuurintutkimuksessa. Kiinnostavana yksityiskohtana voi kenties pitää sitä, että populaarikulttuurin muodoista elokuva- ja televisioilmaisu saavat ensisijaisesti eniten huomiota. Ilmeisesti kuvan ja äänen antaminen nykyään kirjallisessa muodossa olevalle tekstikokoelmalle on ainakin tutkijoita kutkuttava asia.

Dos. Outi Hakola, FT
Laadullisten tutkimusmenetelmien
yliopistonlehtori
Itä-Suomen yliopisto

Teknologioiden teologiaa -tapahtuma Tiedekulmassa

Teknologiat muovaavat ihmisen suhteita itseen, toisiin, luontoon ja pyhään.
Teknologiat muovaavat myös sitä, miten näitä ilmiöitä tutkitaan.

Teologinen Aikakauskirja ja *teologia.fi* järjestävät teknologiateemanumeroidensa julkaisemisen yhteydessä paneeli- ja yleisökeskustelun, jossa pohditaan, miten teknologian muutokset vaikuttavat käsityksiimme ihmisestä, jumalista ja uskonnosta.

Tilaisuus järjestetään Helsingin yliopiston Tiedekulmassa (os. Yliopistonkatu 4)

torstaina 7.9.2023 klo 17–19.

Tervetuloa mukaan kuuntelemaan asiantuntijoita ja keskustelemaan heidän kanssaan joko paikan päälle tai striimin välityksellä!

Lisätietoja www.tatt.fi ja www.teologia.fi

TA

Teologia.fi